

Aan de leden van de commissie
Economische Zaken, Landbouw & Innovatie
van de Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Betreft: nahangprocedure toestaan biociden voor doden ganzen

Amstelveen, 30 augustus 2011

Geachte commissieleden,

Bij besluit van 27 april 2011 heeft staatssecretaris Bleker het Besluit beheer en schadebestrijding dieren zodanig gewijzigd dat toegelaten gewasbeschermingsmiddelen en biociden voortaan ook voor andere dieren dan ratten en muizen mogen worden gebruikt. Deze wijziging treedt niet eerder in werking dan 1 oktober 2011. In het kader van de zogenaamde 'nahangprocedure' bent u in de gelegenheid gesteld om u voor 1 oktober over deze maatregel uit te spreken.

Hierbij willen wij u graag melden hoe onze organisatie denkt over deze uitbreiding van de lijst met bestrijdingsmiddelen en tevens toelichten waarom deze wijziging zou moeten worden afgewezen.

Inleiding

De afstand tussen in het wild levende dieren en de samenleving wordt steeds groter. Er wordt over deze dieren gesproken in de zin van 'overlast' en 'kosten' en niet over de rol van deze dieren in de natuur. De nu voorliggende wijziging wordt ingegeven door de wens om te reageren op incidenten zonder dat er wordt gekeken naar een mogelijke structurele oplossing.

In de toelichting geeft de staatssecretaris aan dat deze wijziging van het Besluit beheer en schadebestrijding dieren (hierna: Besluit) speciaal is gericht op het bestrijden van jaarrondverblijvende ganzen (en dan met name grauwe ganzen). Het is de bedoeling dat het gebruik van koolzuurgas (CO₂) kan worden ingezet om grote aantallen ganzen te kunnen doden.

Wij zullen hierna ingaan op het feit dat op grond van de wet bij het maken van inbreuk op de bescherming, de ingreep direct moet zijn gericht op het oplossen van het eventuele probleem. In het geval van schadebestrijding dient de ingreep dus plaats te vinden op de schadepercelen zelf. Door de staatssecretaris wordt op geen enkele wijze aangetoond dat het massaal vergassen van ganzen een oplossing biedt.

Wij zullen tevens ingaan op het feit dat de vrijstelling voor het gebruik van CO₂ voor het doden van ganzen in strijd is met de Vogelrichtlijn. Dit ondanks het feit dat het kabinet heeft aangegeven zich te willen houden aan de internationale regelgeving. Vaststelling van het besluit betekent dat er een

algemene toestemming ontstaat om in het hele land een middel te gebruiken zonder dat daar enige voorwaarde aan wordt gesteld inzake noodzaak en effectiviteit. Dit terwijl een afwijking van het beschermingsprincipe, zoals door uw Kamer vastgelegd, tot strikt noodzakelijke ingrepen moet worden beperkt. Bovendien gaat het om toestemming voor het gebruik van een middel waarmee massaal vogels kunnen worden gedood, terwijl dergelijke middelen verboden zijn. Wij vragen ons dan ook af of u als Kamer de verantwoording kan en wil nemen voor zulke ingrijpende maatregelen ten aanzien van in het wild levende dieren.

Wij zullen ook ingaan op het feit dat door de staatssecretaris niet is aangetoond dat de aantallen ganzen drastisch en structureel kunnen worden teruggebracht door deze maatregel. Wij wijzen daarbij tevens op het feit dat 'populatiebeheer', zoals door u in de Flora- en faunawet is opgenomen, niet voor niets is voorbehouden aan grote hoefdieren.

Ten slotte is het onacceptabel dat de staatssecretaris het gebruik van CO₂ voor het doden van ganzen als maatregel wil introduceren, terwijl uit onderzoek blijkt dat deze maatregel veel onnodig leed veroorzaakt. Dit is niet de manier waarop wij met dieren zouden moeten omgaan. Dat uw Kamer ons hierin steunt, blijkt uit uw recente standpunt ten aanzien van het ritueel slachten.

Optreden op schadelocatie

Grauwe ganzen (maar ook bijvoorbeeld brandganzen en kolganzen) behoren tot de beschermde inheemse diersoorten. Dat betekent dat deze vogels op grond van de Flora- en faunawet volledige bescherming genieten en dat er alleen onder voorwaarden inbreuk kan worden gemaakt op deze bescherming. Dat kan bijvoorbeeld via een ontheffing op grond van artikel 68 van de wet. Voorwaarde daarbij is wel dat er sprake moet zijn van 'belangrijke schade aan landbouwgewassen' of een 'gevaar voor de luchtveiligheid'. Een andere voorwaarde daarbij is dat er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

In de toelichting op artikel 68 wordt expliciet gesteld dat er pas ontheffing kan worden verleend voor meer ingrijpende maatregelen (het doden van beschermde dieren) als is vastgesteld dat een minder ingrijpende maatregel geen bevredigende oplossing geeft. Er staat ook: *"In de meeste gevallen zal het verjagen en weren van dieren de voorkeur hebben boven het doden ervan. Methoden die in de landbouw gebruikelijk zijn, zoals het gebruik van vogelverschrikkers, knalapparaten, netten en afdekzeilen zijn over het algemeen als bevredigende oplossingen voor schadebestrijding te beschouwen. Met het oog op een effectieve schadebestrijding ben ik echter van oordeel dat verjaging zonder afschot als vorm van schadebestrijding niet in alle gevallen de voorkeur verdient boven het afschieten van dieren (MvAII)."*

Uit deze toelichting blijkt dat het de bedoeling is dat de bestrijdingsmaatregelen er direct op zijn gericht om de dieren te weren of te verjagen van de plaats waar het probleem zich voordoet, of het nu gaat om landbouwschade of een gevaar voor het vliegverkeer.

Aan de andere kant moet natuurlijk ook worden voorkomen dat dieren naar locaties worden toegetrokken, waar ze schade of gevaar kunnen veroorzaken. Zo zou het verbieden van het verbouwen van voor ganzen zeer aantrekkelijke granen naast onze nationale luchthaven, een eerste structurele maatregel van de staatssecretaris moeten zijn.

De inzet van CO₂ voor de vergassing van ruiende ganzen is geen maatregel direct gericht op het verjagen of weren van kwetsbare plaatsen. Ruiende ganzen bevinden zich op moeilijk toegankelijke plaatsen, in of bij de broedgebieden, vaak in natuurgebieden en nabij grote wateren en dat zijn niet de plaatsen waar belangrijke landbouwschade optreedt. Bovendien kunnen ruiende ganzen per definitie geen gevaar voor het vliegverkeer veroorzaken, aangezien deze vogels in deze periode niet in staat zijn tot vliegen. De inzet van dit middel heeft dus geen schadebeperkend effect. Eventuele landbouwschade is in deze periode eenvoudig te voorkomen door middel van een laag, goedkoop en verplaatsbaar rastertje, juist omdat zowel de jonge ganzen als hun ouders niet in staat zijn te vliegen.

Afwijking strikt beperkt

Ook in de Vogelrichtlijn is bepaald dat er uitzondering mag worden gemaakt op de bescherming van in het wild levende vogels, maar daarbij moeten deze maatregelen wel proportioneel zijn en beperkt in plaats en tijd. In verschillende uitspraken van het Europees Hof van Justitie is bepaald dat aan het maken van uitzondering op de bescherming bepaalde voorwaarden zijn verbonden. Zo moet de afwijking worden beperkt tot gevallen waarin er geen andere bevredigende oplossing bestaat en mag er alleen op grond van de limitatief opgesomde redenen van de bescherming worden afgeweken. Tevens is in deze uitspraken bepaald: *“In de derde plaats moet de afwijking voldoen aan de in artikel 9, lid 2, nauwkeurig omschreven vormvoorwaarden, die tot doel hebben de afwijkingen tot het strikt noodzakelijke te beperken en de controle ervan door de Commissie mogelijk te maken.”* (arresten 8 juli 1987, zaak 247/85, Commissie/België, Jurispr. 1987, blz. 3029, r.o. 7, en zaak 262/85, Commissie/Italië, Jurispr. 1987, blz. 3073, r.o. 7).

Zoals in de toelichting op de wijziging van het Besluit door de staatssecretaris wordt aangegeven, is het de bedoeling om de ganzen in grote hoeveelheden tijdens de ruiperiode te vangen om ze vervolgens met behulp van CO₂ te doden. De manier waarop deze toestemming nu via het Besluit wordt verleend, kan onmogelijk worden gezien als een afwijking die is beperkt tot het strikt noodzakelijke. Het gaat om een algemene vrijstelling voor bedrijven om het middel CO₂ tegen ganzen te gaan inzetten, mits deze bedrijven voldoen aan de bepalingen in de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb). In de Wgb is het gebruik van dit middel namelijk niet verboden als daar toelating of vrijstelling voor is verleend. Deze toelating of vrijstelling wordt verleend na toetsing van het middel door het College toelating gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). Het Ctgb toetst uitsluitend of een middel voldoende werkzaam is en geen onaanvaardbare effecten heeft op de doelorganismen, op niet-doelorganismen en op de rest van de omgeving. Het Ctgb toetst niet of de inzet van het middel noodzakelijk is of dat er geen andere bevredigende oplossingen voorhanden zijn. Zodra een bedrijf, dat CO₂ tegen ganzen wil gaan inzetten, op basis van de toetsing van het Ctgb een toelating of vrijstelling heeft gekregen, mag dit bedrijf op basis van de algemene vrijstelling uit het Besluit, dus direct in heel Nederland aan de slag gaan. Enige controle of sturing voor de overheid ontbreekt volledig. Zoals in de toelichting op de wijziging van het Besluit wordt aangegeven is een aparte ontheffing om het middel te mogen inzetten niet meer nodig. Vanwege het feit dat het hier gaat om een algemene vrijstelling worden er dus ook geen voorwaarden gesteld met betrekking tot de noodzaak van de ingreep of de aanwezigheid van alternatieven. Bovendien is de toestemming op geen enkele manier naar tijd en plaats beperkt. Dit beleid van de staatssecretaris zal gaan leiden tot een wildgroei van bedrijven die overal in het land ganzen zullen gaan vergassen.

Verboden middel

In artikel 8 van de Vogelrichtlijn is bepaald welke middelen wel en niet mogen worden gebruikt bij het doden van vogels. In dit artikel wordt aangegeven dat de lidstaten onder andere ‘het gebruik van alle middelen, installaties of methoden verbieden voor het massale doden van vogels’. In het bijzonder gaat het dan om de in bijlage IV genoemde middelen waar ‘netten en vallen’ worden genoemd.

Het zal duidelijk zijn dat het toestaan van een middel als CO₂ voor het grootschalig en massaal doden van ganzen, waarbij deze vogels eerst in grote aantallen worden gevangen met netten en/of inloopkralen, in strijd is met deze voorwaarden van de Vogelrichtlijn.

Populatiebeheer

Het doel van deze wijziging van het Besluit is om de populatie ganzen drastisch terug te dringen ofwel is gericht op populatiebeheer. Dat blijkt onder andere uit de toelichting op de site van het ministerie van EL&I. Op deze site wordt gesteld dat de ‘sterk stijgende aantallen jaarrondverblijvende ganzen’ een steeds groter probleem vormen. Ook wordt het middel CO₂ een effectief alternatief genoemd voor het schieten met hagel, ‘vooral als het gaat om grote aantallen ganzen’. Stelselmatig wordt hier gesproken over ‘een groot probleem’. De vraag is echter of het

een zodanig groot maatschappelijk probleem is dat dit een middel als vergassen rechtvaardigt. Belangrijker nog is de vraag of het middel wel effectief is.

Het doden van ganzen is echter geen effectief middel om de aantallen van deze vogels daadwerkelijk en structureel terug te dringen. In het SOVON-rapport 'Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei?' staat bijvoorbeeld: *"Afschot is van oudsher het meest toegepaste middel om populaties te begrenzen, en nog steeds wordt er wereldwijd veel gejaagd, met name op watervogels en ganzen in het bijzonder. In Noord-Amerika worden sneeuwganzen en Canadese ganzen zeer intensief bejaagd in een poging de groeiende en voor problemen zorgende populaties in toom te houden. Tot nu toe heeft deze jacht niet het gewenste effect."* In dit rapport wordt ook aangegeven dat zelfs wanneer een hoog percentage van de populatie wordt geschoten, de populatie nog steeds in staat is te groeien. Grote populaties die zich in de evenwichtsituatie bevinden worden door afschot teruggezet in de groeicurve. *"Hierdoor wordt een situatie gecreëerd waarbij ondanks het schieten van aanzienlijke aantallen vogels de populatie niet merkbaar afneemt, omdat de verliezen de gehele tijd worden aangevuld door verhoogde reproductie en opvulling van de 'gaten' uit het contingent niet-broedvogels. Hierdoor is vaak een enorme 'oogst' nodig om daadwerkelijk een reductie in aantallen te bereiken. Bovendien moet het schieten jaar in jaar uit worden volgehouden."* Dit effect treedt al op bij lokale groepen ganzen die bestaan uit meer dan 200 exemplaren.

Vanwege de verwachting dat het doden van dieren met als doel om de aantallen terug te dringen niet effectief is in het geval van grote populaties dieren, die extra sterfte makkelijk kunnen compenseren door extra aanwas en door instroom van elders, is populatiebeheer via het Besluit beheer en schadebestrijding dieren door u als wetgever bewust voorbehouden aan grote hoefdieren. In de nota van toelichting bij het Besluit staat: *"Populaties edelherten, reeën, damherten en wilde zwijnen hebben een relatief groot leefgebied nodig. In Nederland bevinden deze dieren zich echter ofwel in ingerasterde gebieden ofwel in gebieden waarin de migratie van deze populaties sterk wordt beperkt door ingrepen van de mens in de vorm van bijvoorbeeld infrastructuur en woningbouw. Gelet hierop kunnen te grote populaties van voornoemde diersoorten onder omstandigheden leiden tot voedseltekorten voor de dieren en daardoor hun welzijn bedreigen. Het voorgaande maakt tevens duidelijk waarom het **reguleren van de populatieomvang bij andere beschermde inheemse diersoorten** dan edelhert, ree, damhert of wild zwijn **niet aan de orde is**. Andere beschermde inheemse dieren hebben over het algemeen gesproken meer mogelijkheden om zich te verplaatsen"*

Grauwe ganzen zijn een goed voorbeeld van dergelijke verplaatsbare 'grenzeloze' dieren. Grauwe ganzen komen vrijwel overal in Europa in grote aantallen voor en worden in de meeste landen op zijn minst getolereerd. Uit onderzoek blijken 'onze' grauwe ganzen tot in Hongarije, Spanje en Engeland voor te komen. Het effect van de, als een eenmalige actie aangekondigde, vergassing van twee jaar geleden op Texel, waarbij meer dan 4.000 ganzen werden gedood, bleek na enkele maanden al nihil. Er zijn nu op Texel zowel 's zomers als 's winters, door instroom van elders uit Nederland en de rest van Europa, weer minstens net zoveel ganzen als enkele jaren geleden. Ook het niet-effectief zijn van de maatregel maakt deze maatregel in strijd met de Flora- en faunawet en de Europese regels.

Effectief beheer

Het ligt voor de hand om bij het streven naar een vermindering van welke vorm van overlast dan ook door in het wild levende dieren, te zoeken naar een structurele oplossing. Doden van een diersoort is dat nooit, het heeft als nadelen dat het nimmer iets doet aan de oorzaak van het probleem, dat het veel schade en stress veroorzaakt – zeker in natuurgebieden en zeker ook aan beschermde diersoorten die niet zelf bestreden worden – en dat het eeuwig moet worden volgehouden. Goede voorbeelden van schadeveroorzakende vogels of zoogdieren die door bestrijding tot een aanvaardbare populatie zijn teruggebracht en vervolgens met rust kunnen worden gelaten, bestaan dan ook niet.

Veel verstandiger is het om de ganzen met rust te laten in alle gebieden waar van belangrijke schade geen sprake is, zoals natuurgebieden, grasland in de winter en zelfs wintergraan (waarvan de opbrengst door begrazing van ganzen vaak juist toeneemt). Ganzen zouden uitsluitend moeten worden verjaagd van plaatsen en op tijden, dat er werkelijk schade dreigt te ontstaan. Broeden doen ganzen niet in de agrarische gebieden maar vrijwel uitsluitend in natuurgebieden. Als men een kleinere populatie ganzen wil nastreven, is er slechts één oplossing: zorgen dat de broedgebieden veel minder aantrekkelijk zijn voor de ganzen. In Nederland worden overal en op grote schaal natuurgebieden ingericht als moeras en vrijwel alle zogenaamde nieuwe natuurgebieden worden zo ingericht dat ze een ideaal broedbiotoop voor ganzen bieden. Dan krijgt men uiteraard ook ganzen.

Onnodig lijden

In de Flora- en faunawet is bepaald dat middelen waarmee dieren mogen worden gedood geen onnodig lijden mogen veroorzaken. Kennelijk is de staatssecretaris van mening, dat het gebruik van CO₂ geen leed veroorzaakt. Hij heeft dat echter niet onderbouwd. Het is ook niet juist. Uit onderzoek blijkt dat tijdens het inademen van hoge concentraties koolzuurgas het CO₂-gehalte in het bloed stijgt. Het stijgende CO₂-gehalte stimuleert de ademhaling waardoor in een met CO₂-gevulde ruimte meer koolzuurgas wordt ingeademd dan uitgedemd. Het gevolg is dat de CO₂-concentratie van het bloed nog verder stijgt. Het inademen van hoge CO₂-concentraties is stressvol doordat het leidt tot benauwdheid/ademnood en het is bovendien pijnlijk. Dit hele proces leidt daardoor tot een langzame en pijnlijke verstikkingsdood.

Afgezien van het leed tijdens het vergassingsproces zelf, veroorzaakt het vangen van de ganzen, het vastpakken, het opslaan in containers, het vervoeren en het uiteindelijk overladen in de ruimtes voor de vergassing, buitengewoon veel stress en daarmee veel onnodig leed. Vanwege dit leed is de voorgestelde wijziging in strijd met artikel 72 van de Flora- en faunawet.

Conclusie

Als Stichting De Faunabescherming doen wij bij deze een dringend beroep op u als volksvertegenwoordigers om het gebruik van CO₂ af te wijzen. Als beschaafde samenleving kan dit toch niet de manier zijn waarop wij met in het wild levende dieren willen omgaan.

Uit het voorgaande blijkt dat de voorgestelde wijziging leidt tot het verlenen van een vrijstelling voor het gebruik van CO₂ voor het doden van ganzen en dat dit strijdig is met de voorwaarden vastgelegd in zowel de Flora- en faunawet als in de Vogelrichtlijn. De toestemming is veel te algemeen. Het gaat om een verboden middel dat bovendien onnodig veel leed veroorzaakt. Ten slotte draagt de inzet van het middel niet bij tot schadebeperking of tot een verhoging van de vliegveiligheid.

Wij verzoeken u daarom met klem niet akkoord te gaan met de voorgestelde uitbreiding van de lijst met middelen in het Besluit beheer en schadebestrijding dieren.

Mocht u naar aanleiding van het bovenstaande nog een nadere toelichting wensen, dan kunt u uiteraard altijd contact met ons opnemen. Wij zijn bereikbaar via telefoonnummer 020 – 6410798 of per mail via info@faunabescherming.nl.

Hoogachtend,

Mw. A.P. de Jong, secretaris De Faunabescherming

Stichting De Faunabescherming (voorheen Stichting Kritisch Faunabeheer)
Secretariaat: Amsteldijk Noord 135 1183 TJ Amstelveen
Telefoon (020) 6410798 Telefax (020) 6473700
Informatie: Telefoon (0317) 316879 Telefax (0317) 313749
Penningmeester: Postgiro 3522188 Renkum